

AS ARTES NA PRIMEIRA METADE DO SÉCULO XX

Vangardas históricas

Características

- A expresión “vangardas históricas” aplícase aos movementos artísticos que se inician a comezos do século XX, desenvolvéndose ata o final da SGM. O movemento de vangardas continua ata a actualidade pero sen o cualificativo de “históricas”, chamadas “nova vangarda”. O concepto de vangarda aplícase en Francia a arte, antes da PGM, para designar determinados movementos plásticos e literarios que loitaban contra as normas académicas e que constituían a avanzada dunha nova sensibilidade
- Este termo fai referencia á arte de pequenos grupos de artistas que se enfrontan á tradición ofrecendo novas vías á creación artística. Relacionados con correntes filosóficas, fanse coñecer por medio de **manifestos** públicos no que expoñen o seu programa
- Proposta de ruptura moi radical. Rompen coas normas e, realizan unha investigación permanente de novos materiais e técnicas
- Arte que resulta cada vez máis inintelixible e hermética para o público
- Teñen conciencia de grupo
- Brevidade, corta duración. Cada artista experimenta con diversas vangardas

Desarrollo durante el
primer tercio del siglo
XX en Europa

Movimientos de corta
duración. Cambiantes.
Se solapan entre sí

Búsqueda de lo nuevo-
Rechazo de la tradición.
Ruptura. Libertad.
Investigación constante

Marginalidad. Rechazo de la
cultura establecida y sus
instituciones artísticas.
Carácter minoritario

VANGUARDIAS

Domina la actividad individual
creadora del artista, libre de
cualquier atadura. Autonomía
artística que lleva a la
atomización del arte

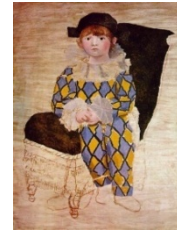
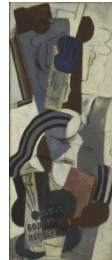
A pesar de la libertad individual,
cada movimiento asume una
conciencia de grupo: manifiestos,
exposiciones conjuntas

Creación de una teoría artística:
"manifiesto". Papel del arte en
la sociedad, medio de
transformación social y política

Nuevo mercado del arte.
Sustitución de las instituciones
tradicionales. El marchante y la
galería. Mercantilización

Vangardas históricas

- **FAUVISMO: Matisse**---A raia verde
- **EXPRESIONISMO: Munch**-----O grito
- **CUBISMO: Picasso**— A vida, As Señoritas de Aviñón, A Moza da Mandolina, Muller con Guitarra, Tres mulleres na fonte, Tres 'Músicos, Pablo vestido de Arlequín, O Guernica, As Meninas

- **DADAÍSMO: Duchamp**---A fonte
LHOOQ

- **ABSTRACCIÓN: Kandinsky** --Pintura con tres manchas
- **Mondrian**--Tableau n°1
- **SURREALISMO: Dalí** --A persistencia da memoria

- Crise dos sistemas políticos do séc. XIX (Absolutismo, Liberalismo) e desaparición dos grandes imperios continentais (austro-húngaro e ruso), cun desenvolvemento do movemento obreiro e do internacionalismo.
- Rivalidade entre as grandes potencias europeas que favorece o estoupido da PGM, un difícil período de entreguerras e a SGM. Novas potencias económicas e políticas: EEUU e Xapón
- O século XX chegou acompañado dun gran número de inventos no ámbito técnico e industrial así como de novos coñecementos decisivos nas ciencias humanísticas e naturais. A teoría da relatividade de Einstein, a psicanálise de Freud, o descubrimento dos raios X ou ben a primeira fisión nuclear, obrigaron ao home a pensar dunha forma diferente, máis abstracta. Os novos coñecementos puxeron de manifesto que detrás da realidade escóndese moito máis do que pode percibirse mediante o sentido da vista (unha clara ruptura cos preceptos impresionistas)
- Esta situación acentuouse por mor dos cambios que se produciron na propia percepción dos sentidos, posto que a invención do automóbil, do telégrafo, do avión e de moitas outras cousas, deron á rapidez e ao tempo unha nova dimensión que requiría de percepcións moito máis aceleradas.
- Con todo, todos estes cambios non foron aceptados con tanta euforia pola nova xeración de artistas como no seu día o fixeron os impresionistas. A cara oculta da modernización (alienación, illamento e masificación) quedou ao alcance da vista, sobre todo nas metrópoles. Os artistas, na súa función de apaixonados reformadores do mundo que desexaban derrocar a orde establecida, buscaban "unha arte nova para un mundo novo". Cadros cargados de emoción debían captar os sentimentos máis íntimos do ser humano...

Etapas do século XX

O século XX ten dúas etapas claramente diferenciadas:

- O período da primeira metade de século, demarcado por feitos como a Primeira Guerra Mundial, a Revolución Soviética, a etapa de Entreguerras, o Crack de 1929, ou a Guerra Civil española, e que concluiría co estallido da Segunda Guerra Mundial
- Unha segunda etapa que ocuparía desde o final da 2ª Guerra Mundial ata fin de século.

Na arte, ambos periodos tamén quedan claramente diferenciados e ata divididos por unha cesura radical que precisamente establece a II Guerra Mundial

- A primeira etapa está dominada pola experimentación frenética das Vanguardias
- A segunda metade de século por unha sucesión continuada de estilos e tendencias, dunha enorme riqueza artística, pero totalmente distanciada do que fora a experiencia da primeira metade de século, coma se fractúraa da Guerra tamén partise en dúas a evolución da creatividade artística.

Primeira Etapa

Dise e con razón que o século XX empezou en 1914, cando un conflito do século anterior converteuse nunha guerra moderna. Un feito apenas relevante nunha cidade dos Balcanes deu ao traste co I Guerra Mundial, un desastre colosal para o xénero humano que puxo en cuestión conceptos como civilización, desenvolvemento ou progreso.

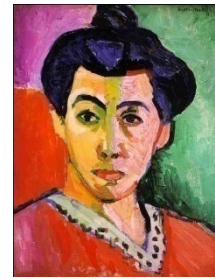
O I Guerra Mundial supuxo un cambio radical no papel hegemónico das grandes potencias, porque supuxo a mutilación de Alemania; a desmembración do Imperio Austro-húngaro; a aparición de novos países, que fixeron impoñer as súas ansias nacionalistas; o triunfo da Revolución soviética e o protagonismo crecente dos Estados Unidos no panorama internacional.

Parecía que aquela sería a primeira e a última guerra do xénero humano, pero unha paz mal negociada, pechada con ansias de vinganza no canto de con clemencia, a Paz de Versalles, alentou as posicións extremas nos países perdedores. E todo iso ademais nun contexto económico de crise continuada, consecuencia primeiro da propia pobreza xerada pola guerra, pero sobre todo pola situación de creba total que xerou o crack da bolsa de Nova York de 1929.

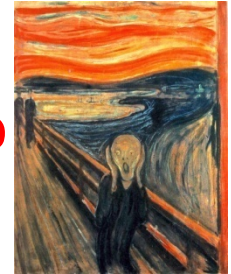
Empeza así unha época de incerteza, de crise, de extremismo político, de inseguridade e de desconcerto ideolóxico, de enfrontamento, que levantará ata o poder ao nazismo en Alemania e ao fascismo en Italia. Unha situación crítica que terá o seu primeiro acto sanguento na Guerra Civil española e o seu drama definitivo na II Guerra Mundial

Vangardas anteriores a “Grande Guerra”

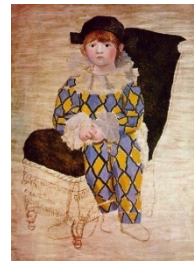
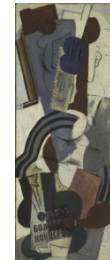
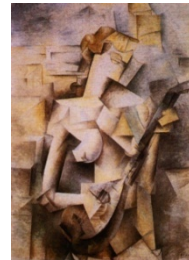
- Fauvismo: Matisse-----A raia verde

- Expresionismo: Munch-----O grito

- Cubismo: Picasso-----A vida, As Senhoritas de Aviñón, A Moza da Mandolina, Muller con Guitarra, Tres mulleres na fonte, Tres 'Músicos, Pablo vestido de Arlequín, O Guernica, As Meninas

FAUVISMO (*fauve=fera*)

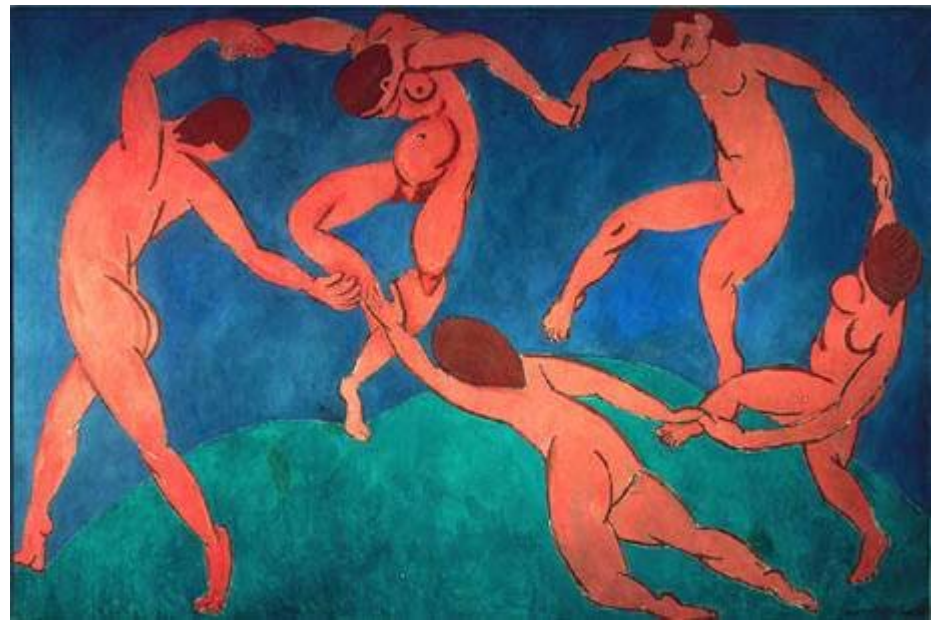
- Considerado o primeiro movemento artístico revolucionario do século XX. Aglutínase en torno a Matisse
- Influenzas de Van Gogh e Gauguin
- Paixón pola cor. Cores puras, planas, vivas, rechamantes, sen mestura que as contamine. Cores violentas, apaixonadas, sen mesturas nin matices, con independencia do modelo
- Debuxo, importancia da liña. Os volumes perfílanse con pinceladas fortes.
- Profundidade: desaparece, utilízanse os planos únicos de Gauguin. A cor é plana, o espazo é plano no cadro, de maneira que a perspectiva vai perderse en mans da cor, a profundidade deixa case de existir e ademais non existen focos de luz que organicen a superficie pictórica
- Interese decorativo: non ten contido de denuncia social
- Temas: agradables , líricos como paisaxes, retratos, interiores..
- Este termo foi alcuñado no ano 1905 por un crítico para referirse a unha serie de pinturas presentadas no Salón de Outono de París dese ano realizadas con cores agresivas e fortes contrastes. O escándalo que provocaron levou a este crítico a dicir que aquilo parecía Donatello entre as feras, referíase a unha pequena escultura que se expoñía na mesma sala que os cadros. O termo fai referencia ao uso salvaxe das cores e os artistas que alí expoñían pensaron que a mellor defensa era formar un grupo. O mais criticado deles fora Matisse, que se vai converter no líder. Son artistas que toman referencias do Impresionismo e do Postimpresionismo. Para eles o tema é un pretexto e afondan no camiño aberto por Gauguin de liberar as cores do sometemento á forma. Adoitan empregar pinceladas grosas e empastadas e converten a cor autónoma en verdadeira protagonista da obra, mostrando preferencia polas cores primarias e complementarias.

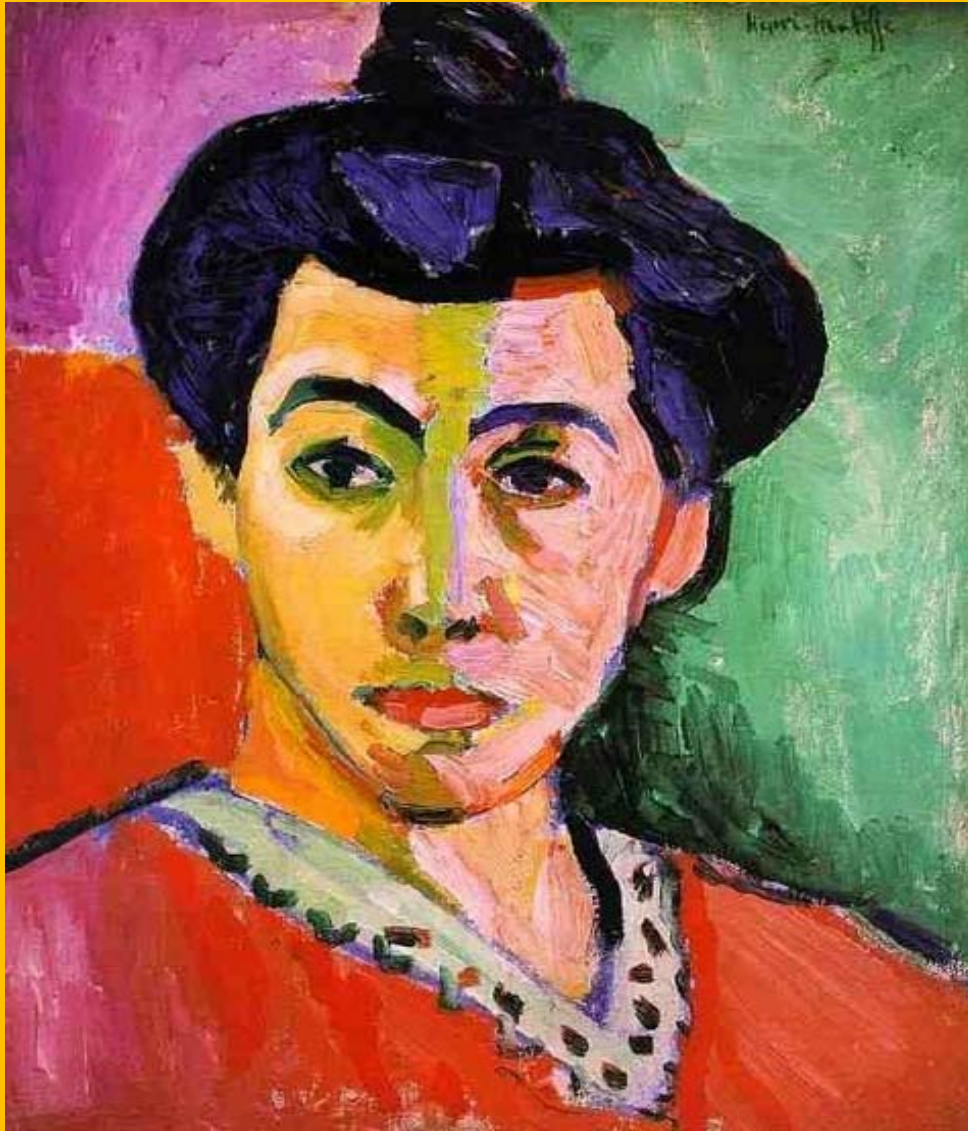
HENRI MATISSE

Ata despois de rematados os seus estudos de Dereito, non se mostra interesado pola pintura. Cando le o *Tratado de pintura* de Goupil esperta o seu interese por esta actividade e comeza a pintar. Asiste ao taller de Moreau, que lle aconsella estudar as obras do Louvre e buscar os seu temas na realidade cotiá. Así entra en relación coas exposicións impresionistas. Os traballos de ornamentación que realiza no Palacio de Belas Artes para a Exposición universal de 1900 van influír no desenvolvemento da súa pintura, e así mesmo vai tomar contacto coa arte islámica nunha exposición e o gusto polo oriental o levará mais tarde a viaxar ao norte de África. Por un tempo aplica as teorías neoimpresionistas e despois, á maneira de Gauguin, adopta a cor pura estendida en grandes superficies para construír o cadro. A súa participación no Salón de 1905 coincidindo con Vlaminck ou Derain, sitúano a cabeza dun grupo formado de maneira casual: os *fauves*. Mais tarde, en 1909, publica un manifesto nunha revista en apoio das súas teorías nas que despoxa á pintura de calquera significación obxectiva. O manifesto foi traducido a outros idiomas e converterase nunha especie de *evanxeo* moderno entre artistas do norte e o centro de Europa. O movemento como tal durou pouco, pero o uso radical das cores sempre vai estar presente na obra de Matisse, aínda que terá contactos có cubismo e coa abstracción

A RAIA VERDE

Catalogación:

Autor: Henri Matisse

Título: A raia verde

Cronología: 1905

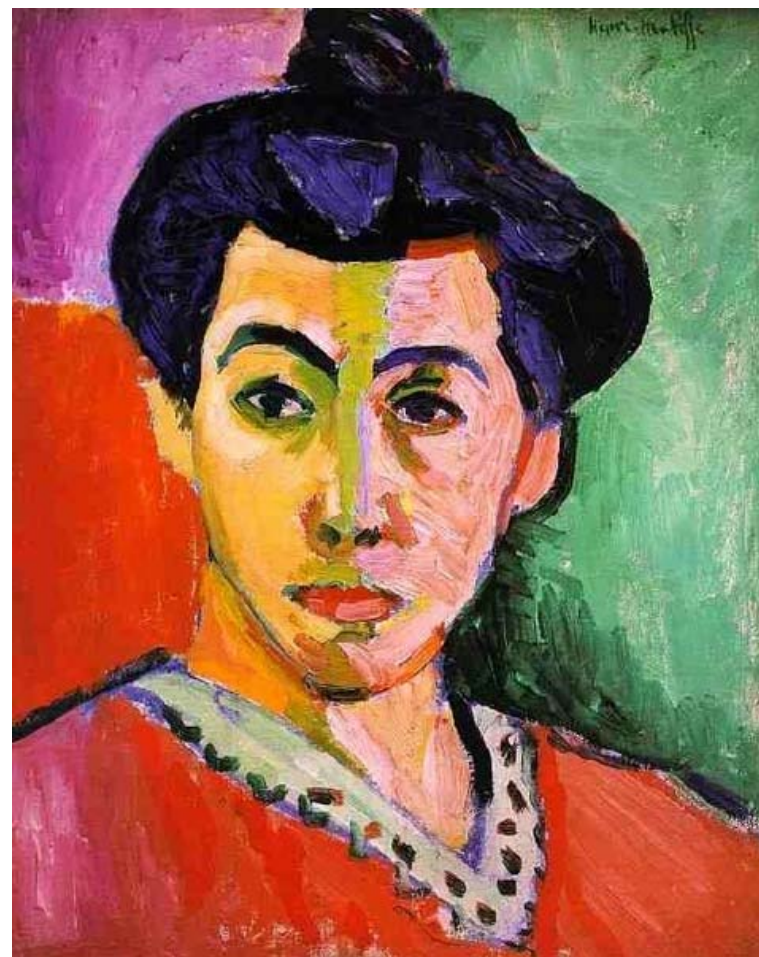
Material: Óleo sobre lenzo.

Medidas: 40.6 x 32.4 cm.

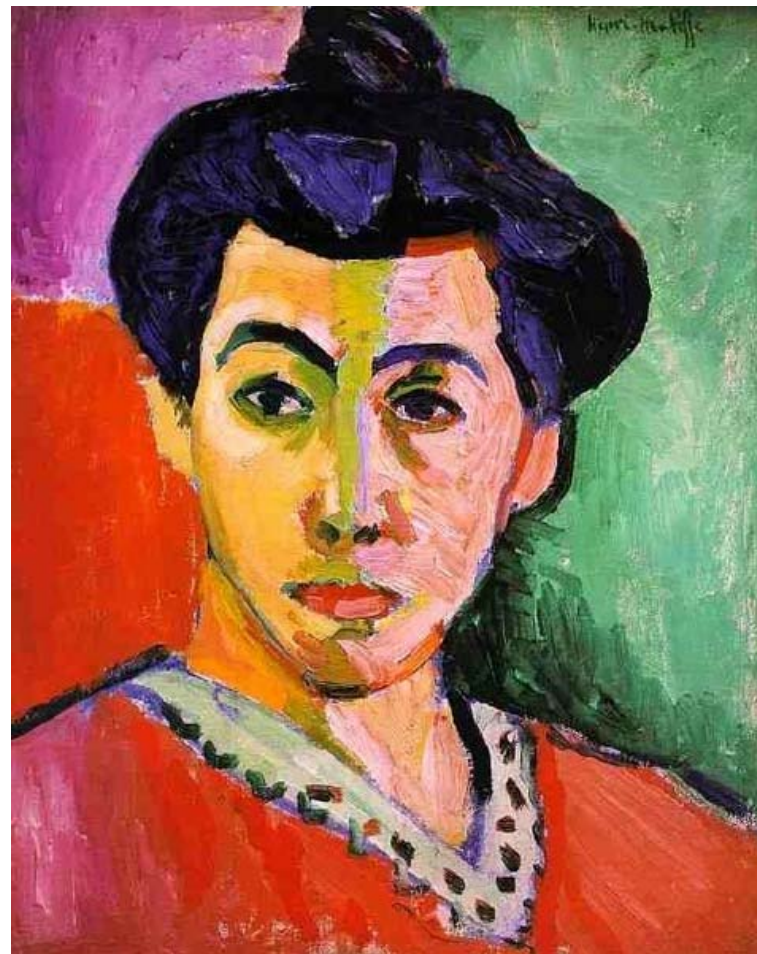
Estilo: Fauvismo

Museo: Statens Museum Fur Kunst. Copenhagen

O *Retrato da raia verde* é un óleo sobre lenzo conservado no Museo Estatal de Copenhague que representa á muller de Matisse e foi presentado no Salón de 1905. Pese ás críticas levantadas, o artista consegue vender algúns dos cadros expostos alí, entre eles este que merca o matrimonio Stein. Este matrimonio interésase pola obra dos artistas de vangarda e convértese en cliente habitual destes autores que pretende expresala de maneira subxectiva coas cores. As formas están simplificadas e as cores son planas. Os contrastes de cores complementarias e o uso da cor en función do achegamento ou o distanciamento que provoca, conseguen un espazo estruturado. A raia verde, que separa dous lados da cara, é o elemento fundamental, con ela obtén efectos semellantes aos que nos cadros convencionais tiñan as luces e as sombras.

- Matisse segue o camiño de Gauguin, simplificando a forma e usando a cor de forma libre. O que lle interesa e conseguir coa pintura unha harmonía semellante á da música. Usa os contrastes cromáticos como se foran sons de distinta intensidade e vibración, sometidos a un ritmo, e que teñen como obxectivo expresar emocións.
- ZONA ILUMINADA ZONA EN SOMBRA
- VERDE, AMARELO+CLARO
- LILA, ROSA+OSCURO
- LUZ
- +LUZ
- LADO +CÁLIDO
- LADO + FRESCO

Pinceladas seguen unha dirección e un ritmo

Raia verde separa zona de luz e de sombra e acentúa contraste

Zonas de cores cálidas (amarillentos) representan zona iluminada, mentres que gama de tonos fríos (rosados apagados) se empregan para as sombras

Busto da súa esposa con cabeza lixeiramente xirada (composición sinxela)

Amplias superficies bidimensionais recheas con cores arbitrarios e moi contrastados

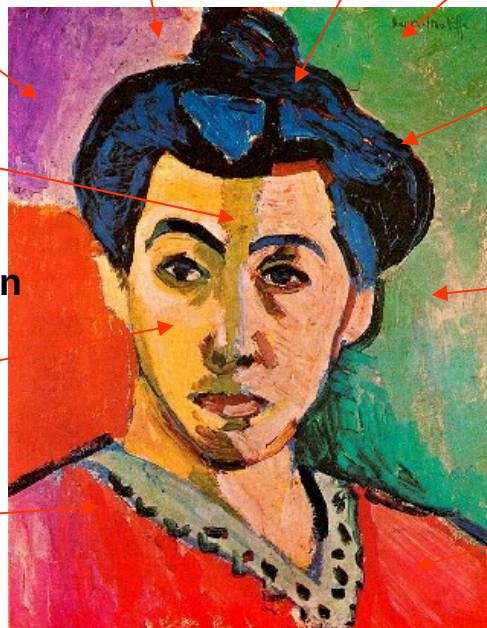
Cabellos negros con reflexións azulados

Core moi densas, con gran cantidade de pigmentos

Uns escasos contornos captaban elementos básicos, o resto era accesorio. Para iso xa existía a fotografía

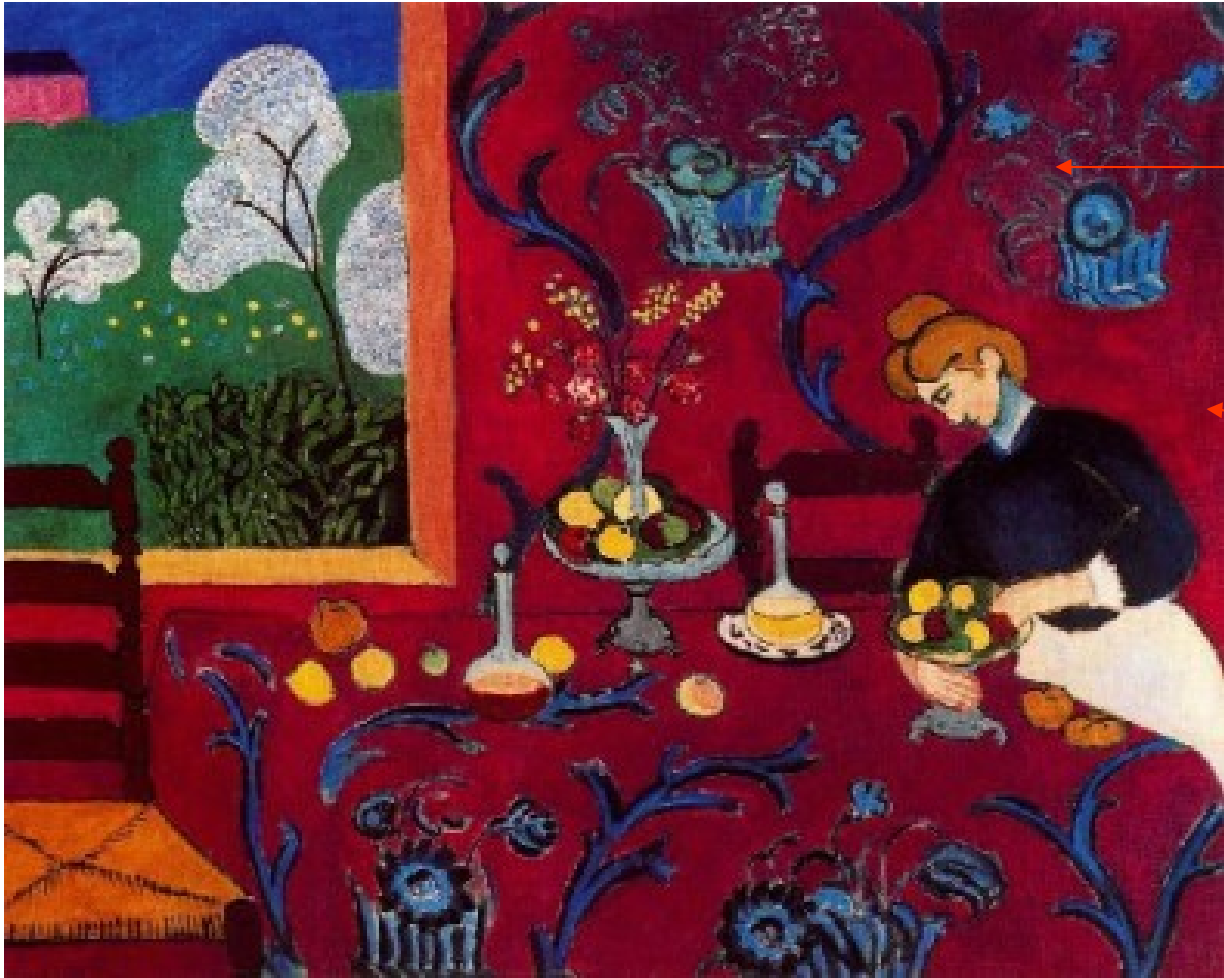
Espacios planos, o amago de Profundidade adquireo pola contraposición de cores binarios no fondo: naranxa(amarillo-rojo), verde (amarelo-azul) e violeta (roxo-azul)

Na figura predominan cores primarias (roxo, azul e amarelo)

Fauvismo
Henri Matisse
A raia verde

Unha das súas obras mais coñecidas é o *Gran interior vermello*, obra de 1908 conservada no Hermitage en San Petersburgo. O autor elimina o sentido tradicional da perspectiva e outórgalle un carácter bidimensional ao cadro. As cores intensas e planas enchen a superficie e a liña xoga coa curva e a contracurva na decoración da parede que se estende pola mesa. Os xogos rítmicos da liña e as *notas cromáticas* contrastadas xeran na superficie do cadro efectos harmónicos parecidos aos da música. Coa utilización de tons verdes na esquina do cadro consegue unha sensación de distanciamento respecto da zona pintada de vermello, xerando espazo coas propias cores planas.

Utilización de arabescos como elemento decorativo pola súa capacidade sintética

Puro placer sensual da obra de arte

Fauvismo
Henri Matisse
Mantel: armonía en bermello

**Movimiento circular
continuo con ascensos
e descensos como unha
composición musical**

**Fortes contrastes
de cores (realce tons
cálidos figuras)**

**Cores planas,
intensas por
grandes superficies**

2'60 m.

2'88 m.

**Fauvismo
Henri Matisse
A danza**

**Enormes dimensiones
de la obra aprisionan
a espectador en
baile cromático**

**Simplificación de
formas en un dibujo
en arabesco**

Expresionismo

- É unha das máis importantes vangardas pictóricas do s. XX. Comezou en Alemaña cara a 1905, da man do grupo **Die Brücke** (A Ponte). Uns anos despois, en 1912, e en torno á figura do ruso **Wasily Kandinsky** xorde outro grupo expresionista, **Der Blaue Reiter** (O xinete azul).
- Para entón a corrente expresionista consolidouse e as desgrazas dos anos da Primeira Guerra Mundial déronlle aínda novos bríos. Parecía que o expresionismo era a vía máis adecuada para manifestar a angustia ante un mundo que se desafacía nas trincheiras dos campos de batalla e nas desgrazas da posguerra europea.

Características:

- Alteración das formas das figuras.
- Convencemento de que a pintura ten que servir para dar unha vía de expresión ás emocións, sobre todo ás máis arrepiantes e ameazantes
- Interese por representar os problemas da existencia
- A pintura como vía de expresión das emocións
- Uso de cores intensas, nas que o negro ocupa un destacado papel

MUNCH

O precursor do movementos, é un autor noruegués que, como Van Gogh, procede da práctica do realismo e tamén cun drama persoal e inquedanzas sociais. No 1885 viaxa a París e vai se ver influído polo impresionismo e postimpresionismo. Expressa nas súas obras de forma libre o seu propio mundo, marcado polo sufrimento e a morte desde a súa infancia. Pinceladas longas e esaxeradas e cores violentas acercan o seu estilo ao de Van Gogh. O xeito de usar o acto creativo para expresar a súa visión da realidade e a forma de transmitir o terror e a angustia a través da distorsión e das cores van influír nos expresionistas alemáns. No 1892 Berlín acolle unha exposición de este autor que xera polémica e queren quitala, pero un grupo de artistas novos pónense de parte de Munch que vai encontrar en Alemaña unha segunda patria. Nos anos 1904 e 1905 fanse exposicións da súa obra en Dresde e Berlín e en 1905 sae á luz a súa primeira monografía. Por eses anos tamén se fan en Alemaña exposicións de obras postimpresionistas e existen contactos coa pintura vangardista de París.

Su estancia en París le permitió entrar en contacto con las obras de Van Gogh, Gauguin y Toulouse-Lautrec. De ellos tomó el colorido salvaje y plano, la pincelada suelta y marcada

O berro

Clasificación

Autor: Edvard Munch

Título: *O berro*

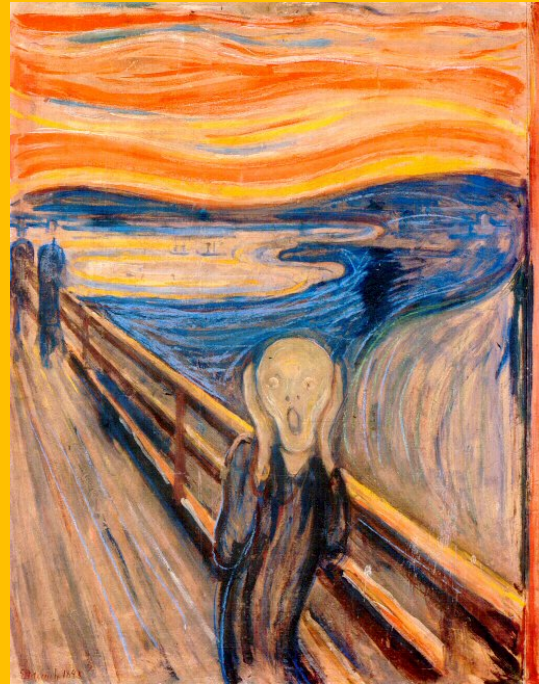
Cronología: 1893

Técnica e material: Óleo, temple e pastel sobre cartón

Estilo: Expresionismo

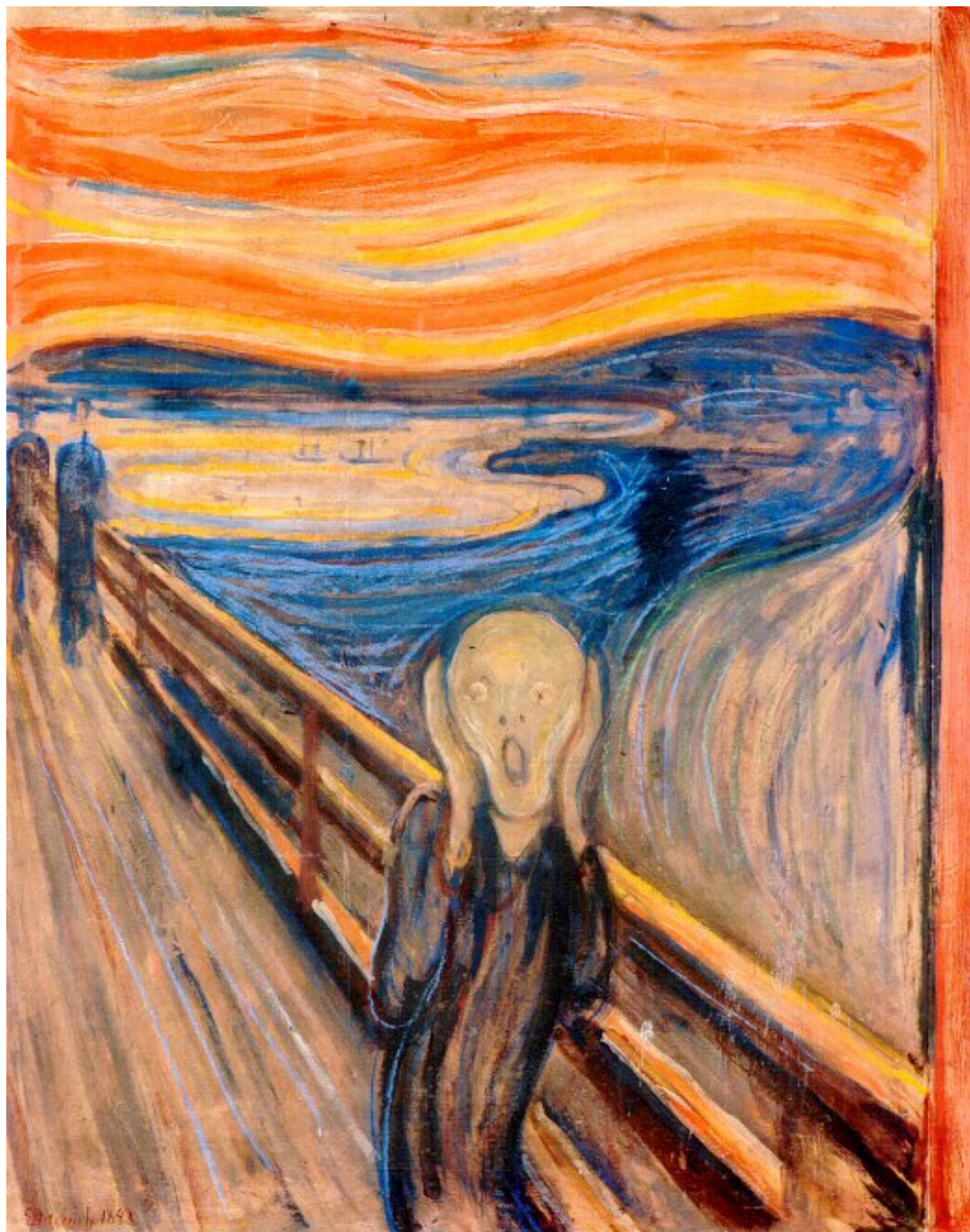
Medidas: 89 × 73,5 cm.

Localización: Galería Nacional de Oslo

Da obra coñecida como *O grito* existen varias versións, a mais coñecida conservase en Oslo, nela o autor utiliza a deformación extrema do personaxe principal para expresar angustia. Todos os elementos do cadro, cor, debuxo e composición, están en función da expresión dese sentimento que se prolonga a través do berro á natureza. O uso de cores irrealas e contrastadas reforza a expresividade.

A escena desenvólvese nun lugar das aforas da cidade de Kristiansand un lugar de lecer para a burguesía norueguesa que Munch converte en lugar de pesadelo. Existen unhas notas escritas no diario do artista que describen a situación representada no cadro.

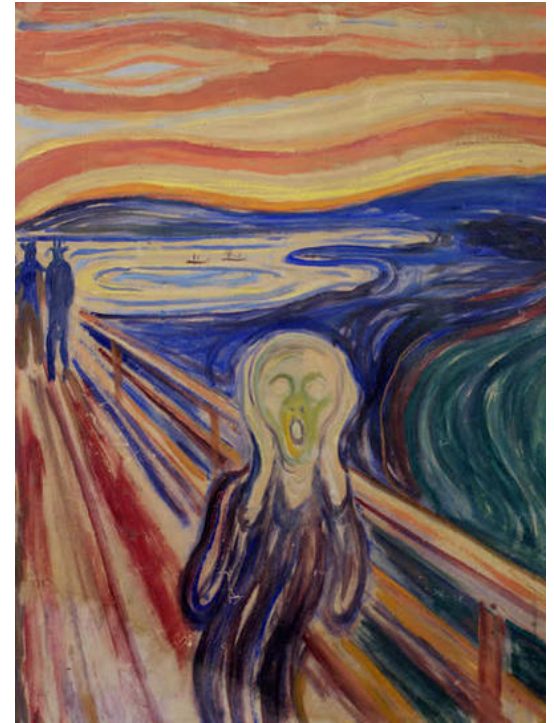
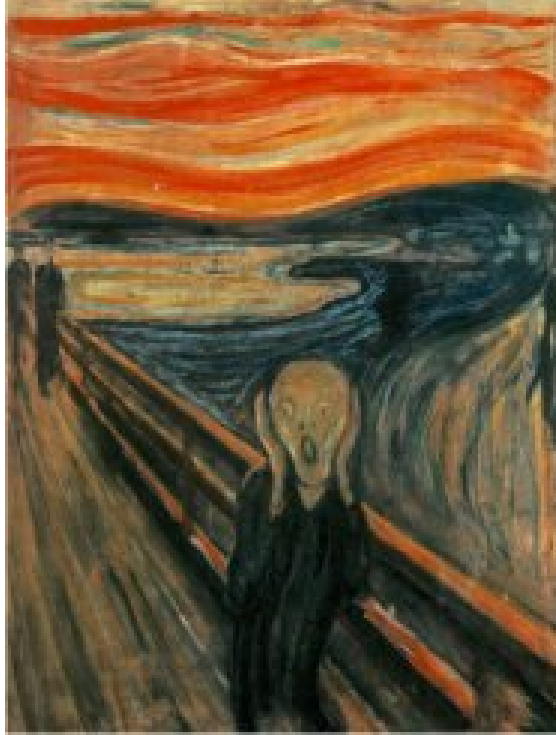
Eduard Munch, *El grito*, 1893

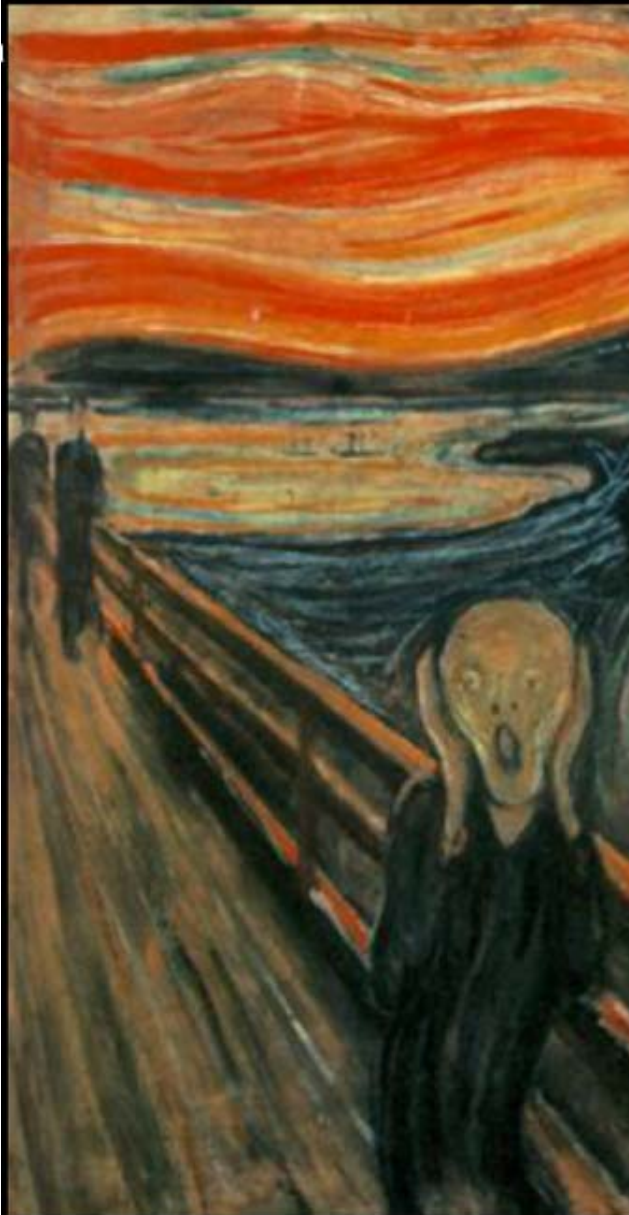
" Iba caminando con dos amigos por el paseo -el sol se ponía -el cielo se volvió de pronto rojo -yo me paré- cansado me apoyé en una baranda - sobre la ciudad y el fiordo azul oscuro no veía sino sangre y lenguas de fuego- mis amigos continuaban su marcha y yo seguía detenido en el mismo lugar temblando de miedo -y sentía que un alarido infinito penetraba toda la naturaleza-. Pinté este cuadro, pinté las nubes como sangre verdadera. Los colores gritaban"

O primeiro boceto data de 1983 e está no Munch Museum de Oslo.

A segunda versión data do mesmo ano e atópase na Galería Nacional de Noruega, fue roubada en 1994.

A cuarta está datada en 1910 e a roubaron do Munch Museum en 2006.

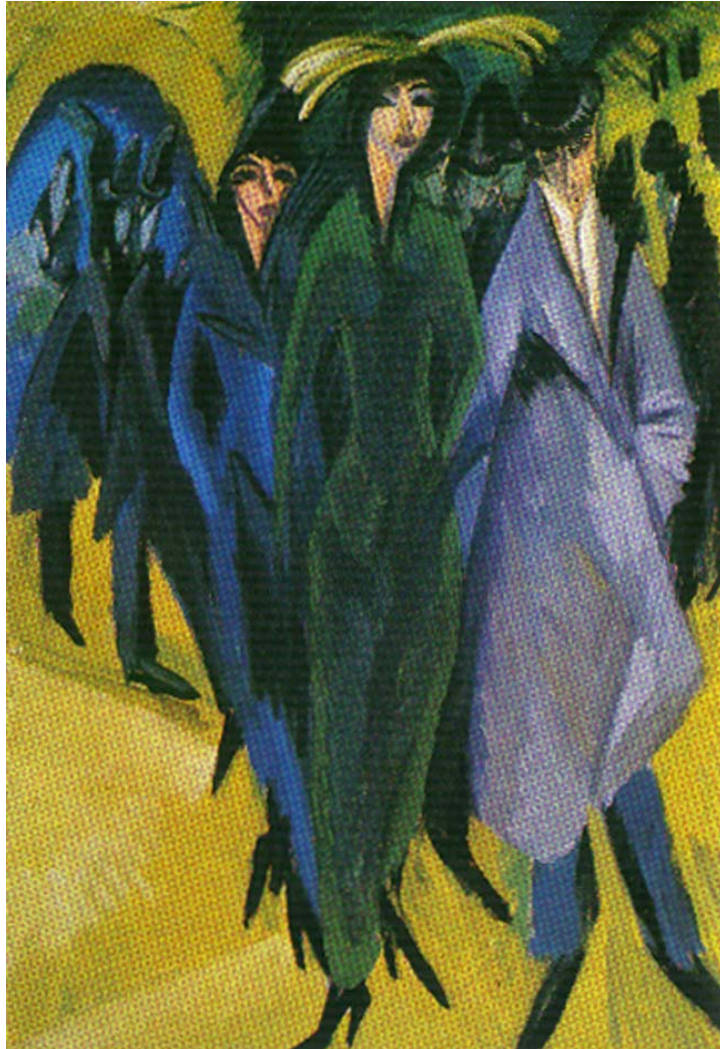
A que sairá á venta foi
pintada en 1895 e será
subastada na sede de
Sotheby's en Nueva York.

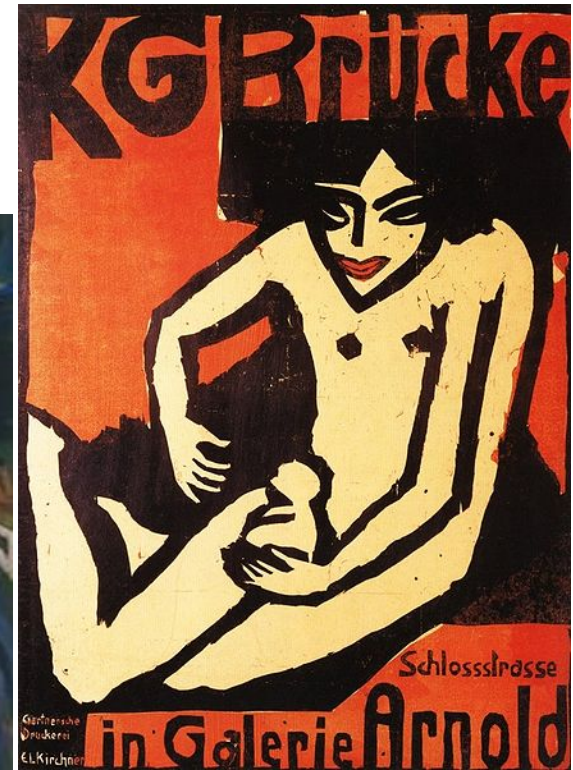
Expresionismo alemán

“Die Brücke” (el puente)

Erns Ludwig Kirchner

Kirchner

Utilización arbitraria
de cores fortes, intensas,
puras (con abundante
emprego do negro)

Kirchner

Atmósferas agobiantes
o inquietantes

Die Brücke

